

Eerlijk, veilig en gezond werken in de agrarische en groene sector

Resultaten van inspecties over 2015

Aanleiding

Veilig en gezond werken

Eerlijk werken

Conclusies en vervolgaanpak

De Inspectie SZW heeft in 2015 in totaal 512 inspecties uitgevoerd in de agrarische en groene sector. Bij 430 bedrijven zijn controles uitgevoerd gericht op naleving van de Arbowet- en regelgeving. Bij 82 bedrijven stond de wetgeving in relatie tot arbeidsmarktfraude centraal. Het gaat daarbij met name om naleving van de Wet arbeid vreemdelingen (Wav), de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML) en de Arbeidstijdenwet (ATW). De inspecties met betrekking tot arbeidsomstandigheden zijn vooral uitgevoerd bij groente- en sierteeltbedrijven in de deelsector glastuinbouw. De inspecties in relatie tot arbeidsmarktfraude vonden voor een deel plaats in de aspergeteelt en daarnaast in allerlei deelsectoren.

Aanleiding

De Inspectie SZW geeft in zijn meerjarenaanpak bijzondere aandacht aan de agrarische en groene sector. Dit geldt zowel de zorg voor goede arbeidsomstandigheden als het voorkomen van onderbetaling, het overtreden van rust- en arbeidstijden en illegale tewerkstelling. In de programmatische aanpak van de Inspectie worden verschillende deelsectoren geïdentificeerd waarvoor een hoge inspectieprioriteit geldt. In 2015 betrof dit de glastuinbouw en de aspergeteelt.

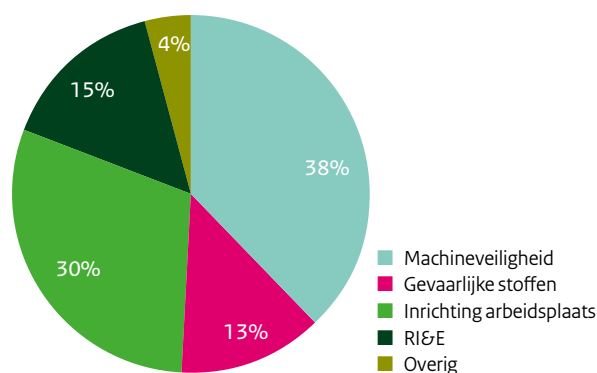
Veilig en gezond werken

In de glastuinbouw blijkt op basis van de inspectieresultaten van de afgelopen jaren relatief veel mis: het naleefgedrag laat te wensen over. De ervaring leert dat relatief veel bedrijven de wet overtreden, mede uit een oogpunt van kostenreductie. De zeer forse (internationale) concurrentie speelt hier eveneens een belangrijke rol en bevordert de zorg voor goede arbeidsomstandigheden niet. De arbeidsrisico's waarom het gaat zijn groot. Blootstelling aan gevaarlijke stoffen – lees: gewasbeschermingsmiddelen – kan (meestal op langere termijn) leiden tot ernstige gezondheidsrisico's. Onzorgvuldig werken op hoogte binnen en buiten de kassen kan zeker in combinatie met het werken op glazen constructies tot ernstig letsel of dodelijke ongevallen leiden. Deze arbeidsrisico's maken dan ook onderdeel uit van het inspectieproject Glastuinbouw 2015.

In totaal zijn er 335 inspecties uitgevoerd bij groente- en siertelers onder glas. Deze bedrijven werden onaangekondigd door de inspecteurs gecontroleerd.

Bij 166 (50%) van de geïnspecteerde bedrijven was alles in orde en zijn er geen overtredingen aangetroffen. In totaal zijn er bij 169 bedrijven 329 overtredingen vastgesteld. Een verdeling van deze overtredingen naar onderwerp is opgenomen in figuur 1.

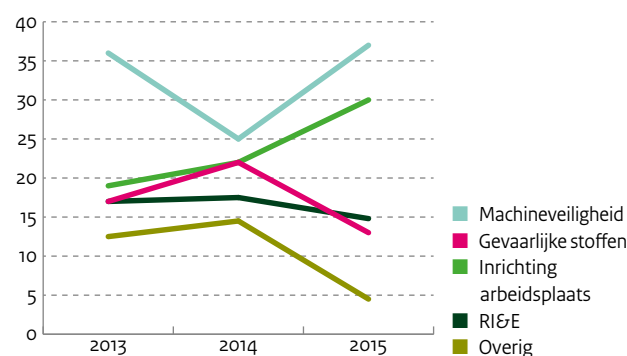
Figuur 1 Overtredingen naar onderwerp (N=329)

Veiligheid

Valgevaar bij het werken op hoogte aan kassen (schoonmaken en reparatiewerkzaamheden) ontstaat vaak doordat zonder valbeveiliging of hulpmiddelen gewerkt wordt op plaatsen die niet bedoeld en/of ongeschikt zijn om op te staan/lopen. Omdat het gaat om incidentele werkzaamheden – zoals werken op het kasdek – zijn deze werkplekken niet altijd voorzien van leuning en hekwerken of van voorzieningen om het vallen door de glasplaat te voorkomen. Bij het werken in de kas wordt bij de teelt (met name de pluk en het aftoppen van het gewas) veel gebruik gemaakt van buisrailwagens. Ook hier kan sprake zijn van valgevaar. Veel buisrailwagens vertonen gebreken: deugdelijke hekwerken ontbreken.

Grafiek 1 Vergelijking overtredingen naar onderwerp

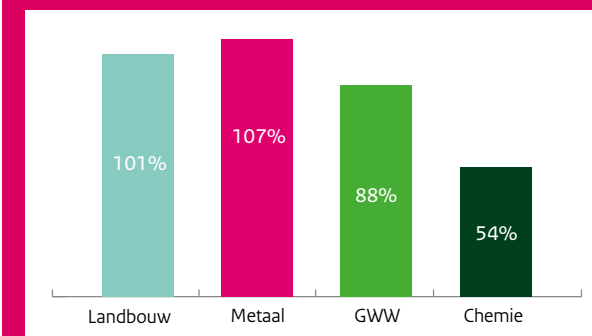

Grafiek 1 geeft een vergelijking van geconstateerde overtredingen over inspectieprojecten in de glastuinbouw over de afgelopen jaren. Met name de veiligheidsproblematiek: machineveiligheid en inrichting arbeidsplaats (vooral valgevaar) blijft problematisch. In 68% (224) van de overtredingen gaat het om deze arbeidsrisico's.

Veel (dodelijke) ongevallen

In de agrarische sectoren vinden veel arbeidsongevallen plaats. In 2015 ging het – bij ongevallen die bij de Inspectie SZW werden gemeld – in totaal om 73 slachtoffers. De ongevalfrequentie is ook in vergelijking met een aantal andere sectoren relatief hoog.

Figuur 2 Ongevalfrequentie 2014

Bovenstaande figuur 2 laat zien dat de ongevalfrequentie bijna twee keer zo hoog ligt als in de sector chemie, hoger is dan in de sector grond-, weg- en waterbouw (GWW) en op een vergelijkbaar niveau als in de metaalindustrie. Jaarlijks zijn er 5 dodelijke slachtoffers (per 100.000 banen) te betreuren. Ter vergelijking: in de bouwnijverheid gaat het over dezelfde periode 2010 – 2013 om 6 dodelijke slachtoffers (per 100.000 banen) per jaar.

Bij meer dan 25% van de aan de Inspectie gemelde ongevallen in de agrarische en groene sector komt het slachtoffer in contact met bewegende delen van een landbouwmachine of een transportvoertuig. Het werk in de agrarische sectoren wordt veelal gedaan met zware arbeids- en transportmiddelen. Er is dikwijls sprake van laaggeschoold personeel. Door de teeltgebonden arbeidspieken in combinatie met de continue aandacht voor kostenreductie, ligt het werktempo hoog en is er sprake van de inzet van veel flexibele arbeidskrachten. Al met al een combinatie van factoren die leidt tot een verhoogde kans op ongevallen.

Gevaarlijke stoffen

Uit de inspecties blijkt dat bij circa 10% (42) van de geïnspecteerde bedrijven overtredingen zijn geconstateerd ten aanzien van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Het gaat hierbij vooral om veiligheidsmaatregelen bij de opslag van gewasbeschermingsmiddelen: het niet aanwezig zijn van oogdouches en/of het ontbreken van zogenaamde lekbakken. Daarnaast werden er diverse malen vorkheftrucks aangetroffen waarbij nog sprake was van (kankerverwekkende) dieselmotorenemissie (DME). Opvallend is dat er zeer weinig overtredingen zijn geconstateerd ten aanzien van het geldende arbeidsverbod om kinderen in een periode veertien dagen nadat er is gespoten, in de kassen te laten werken (de zogenaamde 're-entry regeling'). Bij slechts 3 bedrijven is hierop gehandhaafd. Bedrijven lijken goed op de hoogte te zijn van de regels omtrent het laten verrichten van werkzaamheden door kinderen. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat veel tuinders steeds minder gebruik maken van 13, 14 en 15-jarigen aangezien zij dikwijls niet komen opdagen en/of te weinig productief zijn.

Ernstige overtredingen

Bij in totaal 50% van de geïnspecteerde bedrijven werden één of meerdere overtredingen geconstateerd en is handhaving ingezet. Bij het overgrote deel van de overtredingen is gehandhaafd met een waarschuwing of is er een eis tot naleving gesteld. Bij 37 (11%) van de in totaal 329 geconstateerde overtredingen was sprake van ernstig gevaar en is gehandhaafd met een stillegging van het werk en/of is een boeterapport opgemaakt. In al deze gevallen ging het om ernstige overtredingen met betrekking tot de arbeidsveiligheid (val-, knel- of pletgevaar).

Herinspecties

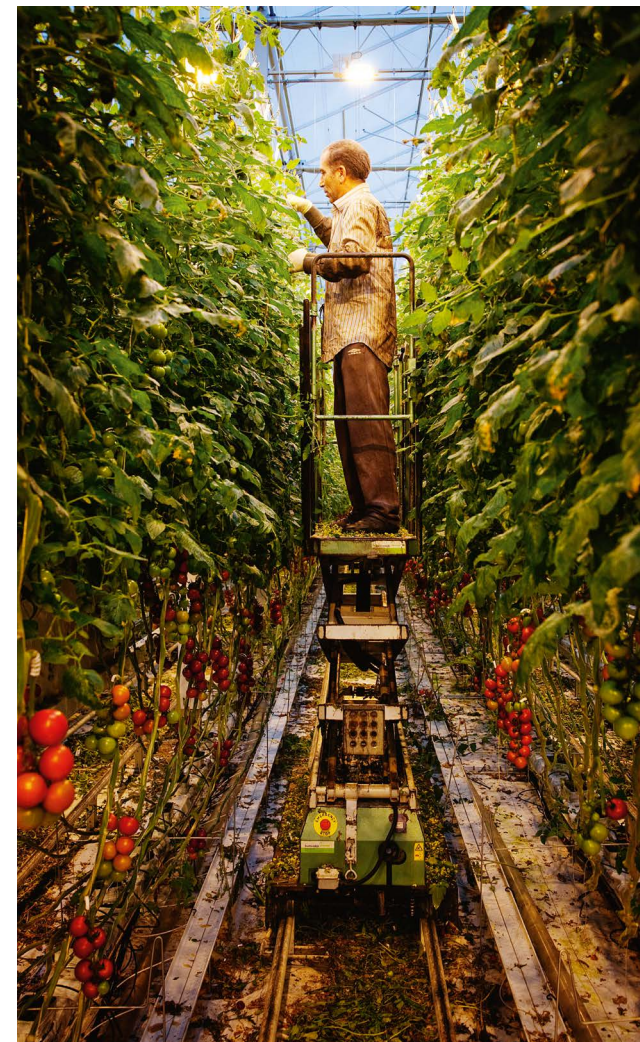
In 2015 hebben in totaal bij 95 bedrijven in de glastuinbouw en de paddenstoelenteelt herinspecties plaatsgevonden. Deze herinspecties betreffen controles van bedrijven waar in een eerder inspectieproject (in 2014) overtredingen werden geconstateerd. De bedrijven werden geruime tijd voor de herinspectie nog met een inspectiebrief geattendeerd op het voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Het blijkt dat dit veel effect heeft. Er was slechts bij 3 bedrijven wederom sprake van dezelfde of soortgelijke tekortkomingen.

Eerlijk werken

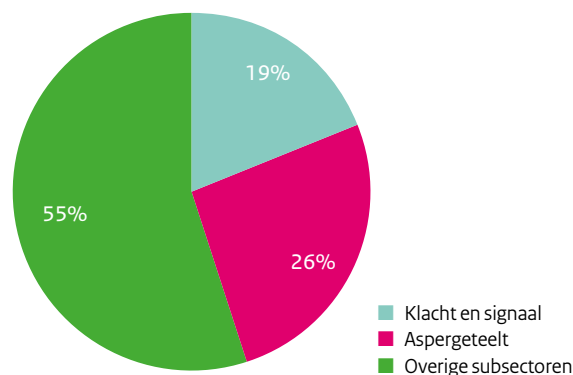
In 2015 heeft de Inspectie SZW in totaal 82 inspecties uitgevoerd met betrekking tot de controle op naleving van de WML, ATW en Wav. Er zijn in verschillende deelsectoren inspecties verricht waarbij bedrijven op basis van risicoanalyses zijn geselecteerd. Ruim een kwart (26%) van de inspecties heeft in de deelsector aspergeteelt plaatsgevonden. Daarnaast heeft de Inspectie op basis van klachten en signalen – van medetoezichthouders, vakbonden en/of anderen – controles uitgevoerd. In figuur 3 wordt dit weergegeven.

Veel tekortkomingen

Bij 25% van de in totaal 82 uitgevoerde inspecties was sprake van tekortkomingen. In totaal zijn er 81 overtredingen geconstateerd (figuur 4).

Figuur 3 Totaal aantal inspecties (N=82)

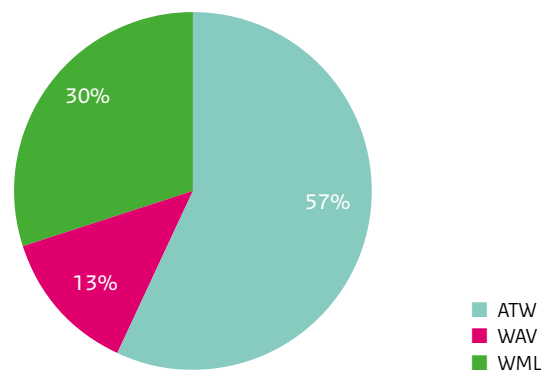

Een groot deel van de overtredingen (57%) betrof de Arbeidstijdenwet. Er werden geen (deugdelijke) registraties van arbeid- en rusttijden bijgehouden. Bij 30% van de overtredingen ging het om tekortkomingen ten aanzien van de naleving van de Wet minimumloon en minimumvakantietoeslag (WML). Daarbij betrof het in bijna de helft (46%) onderbetaling van loon en/of vakantietoeslag.

Er waren 11 (13%) overtredingen met betrekking tot illegale tewerkstelling (Wav).

In totaal zijn er 50 boetes uitgedeeld en 31 waarschuwingen gegeven.

Figuur 4 Overtredingen naar onderwerp (N=81)

Aspergeteelt

In de aspergeteelt was bij bijna de helft (48%) van de 21 geïnspecteerde telers de boel niet op orde. Maar liefst 19 (83%) van de 23 geconstateerde overtredingen in deze deelsector betrof de Arbeidstijdenwet. Er was sprake van ondeugdelijke registraties – waardoor naleving van de arbeid – en rusttijden niet te controleren is – en/of feitelijke overschrijding van de maximaal toegestane arbeidstijden.

Buitenlandse arbeidskrachten

In de agrarische en groene sector is sprake van een groot aandeel buitenlandse arbeidskrachten. Bij de inspecties had tweederde (68%) van het aangetroffen personeel een buitenlandse nationaliteit waarvan het overgrote deel Polen. Er waren ook regelmatig Bulgaren, Roemenen en andere Midden- en Oost-Europeanen werkzaam.

Het is merkbaar dat het aandeel overtredingen op basis van de Wet arbeid vreemdelingen daalt nu er sinds 1 januari 2014 sprake is van vrij verkeer van werknemers voor Bulgaren en Roemenen. Steeds vaker betreffen overtredingen bij inspecties de WML en ATW waarbij onder meer onderbetaling respectievelijk te lange werktijden aan de orde zijn.

Opsporing

De Inspectie SZW voert in de agrarische en groene sector ook regelmatig strafrechtelijk onderzoek uit waarbij sprake is van de inzet van bijzondere opsporingsmethoden. Op dit moment lopen er 10 van dergelijke onderzoeken waarbij mogelijk arbeidsuitbuiting en mensenhandel aan de orde is.

Conclusies en vervolgaanpak

Inspecties arbeidsomstandigheden

De Inspectieresultaten laten zien dat met name de naleving van de Arbowet- en regelgeving met betrekking tot de arbeidsveiligheid (machineveiligheid en valgevaar) in de glastuinbouw aandacht vraagt. Het percentage bedrijven met overtredingen (50%) ligt op een vergelijkbaar niveau met eerdere inspectieresultaten over de afgelopen jaren.

Het is in deze sector van belang om regelmatig te blijven inspecteren. De ervaring leert dat inspectiedruk nodig is om te voorkomen dat de aandacht voor arbeidsomstandigheden op den duur bij de glastuinbouwers weer verslapt. Dit komt onder meer door de zeer sterke gerichtheid op het 'draaien van productie' en de forse tijdelijke inhuur van (buitenlands) personeel.

Inspecties arbeidsmarktfraude

In de agrarische en groene sector is sprake van sterke arbeidspieken vanwege de seizoensgebonden teelt. Met name bij de 'open teelten' is gedurende korte tijd veel personeel nodig. De grote (internationale) concurrentie, leidt ertoe dat besparing op loonkosten een belangrijk vraagstuk in de bedrijfsvoering is. Bedrijven zijn daarom op zoek naar goedkope arbeidskrachten die flexibel beschikbaar zijn. Er wordt zodoende veel gebruik gemaakt van extern personeel waarvan het merendeel bestaat uit (buitenlandse) uitzendkrachten. Gemiddeld wordt 32% van de totale jaarlijkse loonkosten besteed aan uitzendarbeid. In de glastuinbouw en de 'open teelten' ligt dit zelfs op 45%.

Het is zorgwekkend dat bij bijna de helft (48%) van de uitgevoerde inspecties in de aspergeteelt overtredingen zijn geconstateerd. De Inspectie houdt nadrukkelijk de vinger aan de pols. In 2016 worden daarom de 'open teelten' breder geïnspecteerd. Naast de aspergeteelt, betreft dit ook de aardbeien-, groente-, bomen- en bloembollenteelt. In overleg en – waar mogelijk – in samenwerking met LTO Nederland en de vakbonden, zal de naleving op een hoger niveau moeten worden gebracht. Er moet bij voortduring worden voorkomen dat er binnen de agrarische (deel)sectoren op arbeidsvoorwaarden oneerlijke concurrentie plaatsvindt. Hier ligt primair een verantwoordelijkheid voor bedrijven en sociale partners.

Deze factsheet is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Programmaleider

Mark Geers

Projectsecretaris

Ad Verboom

Xerox/OBT, Den Haag | 93673

© Rijksoverheid | Juni 2016